

Ірина БАРБАШОВА,
докторка педагогічних наук, професорка,
Бердянський державний педагогічний
університет

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ НА 2022–2032 РОКИ ЯК ПРОГРАМНИЙ ДОКУМЕНТ

На сучасному етапі розвитку суспільства та економіки України її система вищої освіти потребує реформування відповідно до нових викликів. За день до повномасштабної війни, розпочатої росією проти України, 23 лютого 2022 року Кабінетом Міністрів схвалено «Стратегію розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки» – програмний документ, мета якого полягає у визначенні напрямів розвитку системи вищої освіти та її основних характеристик, що мають бути сформовані до 2032 року (бачення). Для реалізації зазначеної мети в Стратегії висвітлено: а) стратегічні й операційні цілі та завдання на найближче десятиліття з відповідними показниками (індикаторами) досягнення (виконання); б) механізм і очікувані результати реалізації поставлених цілей і завдань; в) заходи щодо проведення моніторингу реалізації Стратегії на кожному етапі; г) ресурсні потреби [4].

Стратегію узгоджено зі значною кількістю нормативно-правових документів, які за своїм спрямуванням визначають засади функціонування системи вищої освіти, по-перше, у контексті забезпечення сталого розвитку України як незалежній суверенній державі, по-друге, відповідно до зобов'язань України як члена Європейського простору вищої освіти.

1 Основоположні принципи Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки узгоджені перш за все з програмними документами внутрішньодержавного рівня, у яких вищу освіту визнано *умовою сталого розвитку України*. Це такі нормативно-правові акти:

– Закон України *«Про вищу освіту»*, стаття 3 – розкрито принципи формування та шляхи реалізації державної політики у сфері вищої освіти [1];

– *«Програма діяльності Кабінету Міністрів України»* (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 № 471), пріоритет 13.4 *«Якісна вища освіта та розвиток освіти дорослих»*, згідно з яким очікувані результати та показники розвитку вищої освіти полягають у зростанні: а) відсотка випускників закладів вищої освіти, зайнятих на позиціях чи у сферах, що вимагають вищої освіти; б) різниці між оплатою праці осіб з вищою освітою різних рівнів та осіб, які не мають вищої освіти; в) відсотка роботодавців, які повністю або переважно позитивно оцінюють якість вищої освіти в Україні за результатами національних опитувань [3];

– *«Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»* (Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019) – наголошено на забезпеченні всеосяжної та справедливої якісної освіти, можливості навчання впродовж усього життя для всіх;

– *«Про Стратегію людського розвитку»* (Указ Президента України від 04.06.2021 № 225/2021), розділ *«Освіта і наука»* – потужну систему освіти визнано рушієм економічного та соціального розвитку держави;

– *«Національна економічна стратегія на період до 2030 року»* (Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179), напрям 20 *«Якість життя»* – одною зі стратегічних цілей зазначено створення інклюзивного, інноваційного й освіченого суспільства, у якому громадяни мають рівні права та можливості для розвитку свого таланту протягом життя;

– *«Про схвалення Стратегії розвитку медичної освіти в Україні»* (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.02.2019 № 95-р) – наголошено на необхідності синхронізації реформування сфери охорони здоров'я та системи підготовки медичних працівників;

– *«Деякі питання цифрової трансформації»* (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 04.05.2023 № 365-2021-р), напрям 8 *«Освіта і наука»* – сформульовано завдання щодо запровадження використання в закладах освіти

електронних підручників, дистанційних курсів, електронних журналів і щоденників, обліку здобувачів і педагогічних працівників, автоматизації вступної компанії, набору на навчання іноземців, створення інформаційної системи для конкурсного фінансування наукових досліджень тощо;

– *«Про схвалення Стратегії популяризації української мови до 2030 року «Сильна мова – успішна держава»* (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.05.2021 № 596-2019р), метою якої є утвердження української мови на всій території України в усіх сферах суспільного життя, що забезпечує єднання українського суспільства та зміцнення його української ідентичності.

2 Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки відповідає також положенням програмних документів міждержавного та внутрішньодержавного рівня, що визначають *прагнення України стати рівноправним членом європейського простору вищої освіти*. Серед них:

– *«Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами»* (Закон України від 30.11.2023 № 984_011), стаття 431 глава 23 – про активізацію співпраці України та Європейського Союзу у сфері вищої освіти з метою реформування та модернізації системи вищої освіти; сприяння зближенню у сфері вищої освіти в рамках Болонського процесу; підвищення якості та важливості вищої освіти; поглиблення співробітництва між закладами вищої освіти; розширення можливостей закладів вищої освіти; активізації мобільності студентів і викладачів; спрощення доступу до отримання вищої освіти;

– *«Велика хартія університетів»* (Болонья, 1988) і *Спільна декларація міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти»* (Болонья, 1999) – принципи Болонського процесу щодо сприяння мобільності громадян з метою подальшого навчання чи працевлаштування в єдиному Європейському просторі вищої освіти, підвищення сумісності та порівнянності систем вищої освіти країн-учасниць, підвищення конкурентоспроможності європейської вищої освіти;

– *«Римське міністерське комюніке»* (19.11.2020) – положення про розбудову інклюзивного, інноваційного та взаємопов'язаного Європейського простору вищої освіти до 2030 року; подолання викликів, зокрема шляхом цифровізації (діджиталізації) вищої освіти, розвитку віртуальної мобільності, студентоцентрованого навчання [5];

– *«Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні»* (Лісабон, 1997), ратифікована відповідним Законом України, – має на меті сприяти визнанню кваліфікацій вищої освіти в Європейському просторі вищої освіти;

– *«Глобальна конвенція про визнання кваліфікацій вищої освіти»*, прийнята на 40-й сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО (Париж, 2019), – спрямована на регіональне та міжнародне співробітництво, підвищення рівня міжнародної академічної мобільності, створення нормативної бази для успішної реалізації цих процесів;

«Дорожня карта з інтеграції науково-інноваційної системи України до Європейського дослідницького простору» (Наказ МОН від 10.02.2021 № 167) – пріоритети та цілі щодо проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень як основи якісної вищої освіти та популяризації науки; а також відповідні завдання, спрямовані на забезпечення інтеграції України до Європейського дослідницького простору, та індикатори розв'язання цих завдань [2].

На основі аналізу динаміки розвитку вищої освіти в Україні, з урахуванням висновків експертів робочих підгруп із розроблення аналізованого документа та відповідно до глобальних тенденцій розвитку вищої освіти, у Стратегії визначено а) сильні та слабкі сторони національної системи вищої освіти; б) можливості подальшого розвитку та загрози зовнішнього середовища; в) розроблено песимістичний, реалістичний і оптимістичний сценарії розвитку вищої освіти в Україні.

Отже, Стратегію розвитку вищої освіти в Україні орієнтовано на період входження України до Європейського Союзу, вона є вкрай актуальною та

важливою, а її цілі та завдання відповідають вимогам відбудови та продовження реформування системи вищої освіти в післявоєнний період. Цілком передбачуваною є думка про те, що виконання визначених Стратегією завдань, дозволить зменшити деструктивні наслідки, спричинені повномасштабним вторгненням російської федерації на територію незалежної України.

Список використаних джерел

1 Про вищу освіту : Закон України від 27.12.2023 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 25.02.2024).

2 Про затвердження дорожньої карти з інтеграції науково-інноваційної системи України до європейського дослідницького простору : Наказ Міністерства освіти і науки України від 10.02.2021 № 167. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/02/12/edp-nakaz.pdf> (дата звернення: 25.02.2024).

3 Про затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 р. № 471. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/471-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.02.2024).

4 Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.02.2024).

5 Final Draft of Rome Ministerial Communiqué. Version: 22 October 2020. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/11/19/BFUG_compressed.pdf (дата звернення: 25.02.2024).